

OĞUL VERMEYİ ÖNLEME

Bob HOR

(Bayramali ÖZTÜRK tarafından Bulgarca'dan tercüme edilmiştir.)

Oğul vermeyi önlemek, bizim arılara vermiş olduğumuz hizmetin bir parçasıdır. Bir yandan oğul verme ile doğal olarak kolonilerin çoğalması sağlanır. Öte yandan da arıcı için oğul ile arıların çoğaltılması, en kötü usuldür.

Oğul vermeye bu iki çaptan bir bakalım;

Doğada kolonilerin gelişmesi, en yüksek seviyeye ulaştığında (ekseriya büyük bal akımı sonu) durum bu haldedir. Petek gözlerin çoğu bal ile doludur ve sırlanmıştır. Kalan gözlerde de kapalı yavru mevcuttur. Ana arının yumurta yapacağı alan sınırlıdır, genç arı mevcudu çoktur, onların yapacağı iş çok azdır veya hiç yapacak işleri yoktur. Böyle koloni oğul vermeye hazırdır. Genelde bu ilk ana memesi kapandıktan sonra olur. Yaşlı ana ve arıların yarısına yakını oğul oluşturuyor ve yeni yere gidiyor. Oğulun çalışan arılardan oluşması kısa bir zamanda gelişmiş koloni olma şansına sahip ve kışı çıkaracak kadar bal toplayabilir. Eski koloni genç arılar ve genç anadan ibarettir. Neyse ki bal ve poleni mevcut kışı geçirmesi için yeterli olabilir. Böylece iki eşit kolonimiz mevcut, ama iki farklı senaryo bulunmaktadır.

Hayat böyle.

Şimdi arıcı bir kişinin çiftliğindeki durum için konuşalım. Tabiatıyla iyi bakılmış koloni en yüksek gelişme seviyesine ulaşacak. Fakat gerektiğinde ana arının yumurtlaması için biz yeterli alanı sağlayabiliriz. Bu da genç bakıcı arıların devamlı işle meşgul olacağını ifade etmektedir. Sırlanmış petekleri devamlı olarak ballıklardan almalıyız. Bu arılara kovanın alt kısmındaki balı yukarı taşımaları için yer açacaktır ve böylece ana arıya yumurtlamaya alan açılacaktır. Böyle koloni üreme değil gelişme rejiminde safhasında tutulmakta. Yıllar boyu arılara yaptığım ziyaretlerde tanık olduğum en

büyük yanlışlık arıcıların sırlanmış olan balları zamanında almaması, onu yaz sonuna bırakmaları. Bu gibi durumlar doğal ve kaçan oğullar yaratılmaya ihtimal vermekte. Burada oğul çıkması yalnız an meselesi. Birkaç yıl önceki 50 kovanlı bir arıcıyı ziyaretimi hatırlıyorum. Sıcak ve sakin güzel bir gündü. Hemen dikkatimi çekti ki arıları gerektiği kadar aktif çalışmıyordu. Açmış tırtil ve yaban çiçek tarlaları vardı. Benim arılığımda (30 km ötede) iyi bal akımı var ve terazi günlük 1,5-2.5 kilo bal girdiğini gösteriyordu herbir kovana. Kovanları kontrol etmeye başladığımızda (onlardan da çoğu problem yaratıyordu) dolu ballıklar tespit ettim. Öğleden önce saat 11'e doğru açık havada şimşek çakar gibi hızla hareketlendi. Arılar kovandan dışarı koşuyordu (öğrencilerin okul çıkışı gibi). Bu oğul veren bir koloniye ait doğal sahneydi. Çalıştığımız kovani kapattık ve gerekleri hazırlamak için samanlığa koştuk. Sonra oğulun konacağı yeri seyretmeye koyulduk. Birden bir kovan daha oğul vermeye başladı, sonra üçüncü ve dördüncü ! Geri ileri koşuşturuyorduk en hızlı şekilde gereken malzemeyi sağlayabilmek için. Oğul konarken daha gidiyordu yerine ve arıları silkeliyorduk. Gün sonuna kadar oğul toplama ve yeni kovanlara yerleştirmeye meşgulduk. O gün içinde 50 kovandan 27'si oğul verdi! Onbir tanesini yakalamayı başardık. Kalan 16'sı kaçtı.

Nasıl felaket! Tamamen bitkin, hayal kırıklığına uğramış ve hüzünlüydük. Oğulların kimileri peteksiz ballıklara kondu, çünkü hepsine yetecek kadar çerçeve yoktu ve böylece ne ifade ediyor bütün bunlar? Birinci her koloni %50 sayısal olarak kaybediyoruz ve büyük miktarda çalışma potansiyeli. Bunun dışında (bayağı para tutan) ana arı kaybediyoruz. Anlaşıldığı gibi bal üretimimizden hayli bir miktar kaybr-

mız oluyor. Hangi usulde oğul vermeyi önleyebiliriz?

Unutmayalım ki birinci olarak arılar için alan çok önemlidir. Sırlanmış olan petekleri devamlı olarak almalıyız ve yerine temel petekli çerçeveler veya boş petek vermeliyiz. Bu da kuluçkalıkta alan sağlayacaktır. Arılar içgüdüsel olarak balı yukarı taşıyacaktır. Ana arıya yumurtlaması için daha fazla alan sağlanacak, genç arılar daha fazla larva besleyecek ve bezlerinin üretmiş olduğu arı sütü boşalmış olacaktır. Eğer mevcutta varsa, aynısını fazla kat vererek de başarabiliriz. Kolonideki fazla enerjiyi yeni petek örme içinde kullanabiliriz. Çoğu kez söylediğimiz gibi peteklerin yenilenmesi hijyenik bakımdan çok önemlidir.

Eğer arılarımız oğul verme noktasına erişmişse ne yapalım: Birkaç seçeneğimiz var.

Birinci: Bir bal kovanını temel petekli çerçevelerle doldururuz, anayı oraya alıp ana ızgarası ile izole ederiz. Arıların başka seçeneği olmadığından bu petekleri benimseyecekler ve bir süre için oğul vermeyi unutacaklar. Bundan başka bu kovandaki bütün ana memelerini bozmalıyız.

Başka seçeneğimiz de koloniyi bölmektir. Bir kata eski anayı ayırıyoruz arılı peteklerle ve kolonilerin ikisinde de ana memelerini bozuyoruz. Mevcutta yumurtlayan ana varsa anasız koloniye veriyoruz. Eğer yedek ana yoksa anasız koloniye en iyi memelerden bir tane bırakıyoruz. Yanında ondan ana çıkacak çiftleşecek ve yumurta yapmaya başlayacak. Sezon sonunda iki koloniyi birleştirebiliriz ve en iyi ana galip gelecektir.

Bunlar yapabileceklerimizden birkaçı. Ama en iyisi oğul vermeyen kolonilerden seçip ana yetiştirerek oğul vermeyi önlemektir.

Oğul verme kalıtsaldır. Eğer devamlı olarak oğul anaları kullanırsak kovanlarımızın yarıya kadar dolu olmalarına rağmen yılda birkaç kez oğul verme durumları ile karşılaşırız. Bu senaryo ile karşılaşmak istemeyiz. İşte oğul vermeyi

önlemek için uymamız gereken birkaç temel kural:

Arılara yeterli çalışma alanı sağlamak

Kullandığımız anaları oğul vermeye karşı seleksiyon çalışmaları ile kanıtlanmış arıcılardan almak.

Devamlı olarak dolu ballı petekleri çekip boş petek vermek veya yetecek kadar kat koymak

Kuluçkalıkta oğul belirtisi kontrolü yapmak (yumurta bırakılmış ana memesi)

Oğul analarını yalnız kaçınılmaz durumlarda kullanmak

Yapmamız gereken başka önemli iş de varroa ile biyolojik mücadele. Erkek arı gözlü bir çerçevesi petek koyun (Dadant ve oğullarından alabilirsiniz) veya boş bir çerçeve verin, arılar erkek gözlü petek örecektir. Üzerleri kapatıldıktan sonra da peteği kesin ve çerçeveyi yine kovana koyun. Başarıya ulaşmanız için bunu sezon boyunca yapın. Yılın bu zamanında kimyevi (ilaçla) mücadele yapılamamaktadır. Kullanımına müsaade edilen ilaç kullanmayı planladıysanız sezon sonunu beklemelisiniz. Çok ihtiyaç duyulmadıkça kimyevi maddelerden kaçınmanız daha iyidir.

Son olarak unutmamız gereken de yeni balı koyacağımız kapların temini. Onu temiz konteynere dökmeliyiz, paslanmazlar tercih edilir (gıda korumaya elverişli plastik kaplar da işimizi görür) ve birkaç gün dinlenmeye bırakılmalı. Kavanozları doldurmadan önce köpüğü toplamalıyız. Böyle elde ettiğimiz bal müşterilerimize çekici görünecektir.

PÇELAR dergisi Mayıs 2001

Adres: U.Ü.Veteriner Fakültesi

Görükle/BURSA